

Utställningsteknik för tillgänglighet

Kurs med Anna Ekman, 2019-08-27, sammanfattning

Med en tillgänglig utställning avses en sådan utställning där man kan röra sig, se, höra och förstå så lätt som möjligt.

Tänk på följande:

- Hur ser informationen ut om utställningen? Hur hittar man den?
- Ska det finnas muntlig information? Guidade turer med eller utan hörselhjälpmedel? Ljudguider?
- Hur rör man sig i utställningen? Finns det markeringar eller ledstråk på golvet som leder besökaren?
- Är utställningen förståelig och konkret?
- Ska det göras en utställningskatalog? Blir den lättläst och lättförståelig? Är formatet hanterbart att hålla i?
- Ska det göras teckenspråksfilmer?
- Belysningen ska vara tillräckligt stark för att man ska kunna läsa texterna och se föremålen
- Montrarna ska placeras så att rullstolar och barnvagnar kommer fram och kan vända runt (150x150 cm)
- Föremålen ska placeras så att rullstolsburna och barn kan se dem.
- Montrarna ska vara konstruerade så att det går att komma nära dem med rullstol och se föremålen på nära håll. Fritt utrymme för fötter och knän.
- Förtydliga med bilder om det inte går att komma nära eller om föremålen är mycket små

Belysning:

- Skarpa variationer i belysningen är mycket mera störande än en genomgående låg men jämn belysningsnivå.
- Man kan tillfälligt höja belysningen för att förbättra situationen för en synskadad person.
- Ojämnt och blinkande ljus, skuggor, reflektioner och blandning av ljuskällor är också störande för synen.
- Naturljuset skapar lätt skuggor och siluetter. Det kan därför vara svårt att betrakta en skulptur som står framför ett fönster.
- Tillräcklig belysning underlättar läppavläsning

Layout:

- Läsbarheten påverkas av belysningen, färg -och tonkontraster, fontstorlek, texttypens klarhet och bakgrundens matthet samt textmängden.
- Prova olika versioner i full storlek. Indelning av rubriker, ingresser och den egentliga texten förbättrar läsbarheten.
- Den bästa placeringshöjden är ögonhöjden, ca 90-150 cm över golvet. Mer omfattande texter bör placeras 75-200 cm över golv. Beträktarens avstånd avgör vad som fungerar. Den optimala placeringshöjden för mera detaljerad information är 140-160 cm över golvet.
- Man kan erbjuda info med stor text på lösblad.
- Namn på konstverk placeras så nära konstverket som möjligt och alltid på samma sida. En lutande lapp underlättar läsning.
- Om det inte är möjligt behövs en numrering och en lista
- Undvik blanka skyltmaterial och frostade material
- Teckensnittet ska vara lättläst. Inga krusiduller, hårtunna typsnitt eller skrivstil. Serifter eller sans seriffer går lika bra. Arial anses mest lättläst bland synskadade. Siffertecken ska vara distinkta och skilja sig från bokstavstecken. Siffran 1 och bokstaven l kan se likadana ut i vissa typsnitt.
- Textstorleken på väggskyltar ska vara stor och tydlig, minst 18 -36 p.
- Stora paneler som läses på långt avstånd bör ha 48 p storlek.
- Om texten ska läsas på avstånd eller om belysningen är begränsad, bör man beakta både textens format och mellanrummen ord och rader emellan.
- Undvik versaler i hela meningar och kursiv stil. Fetstil är att föredra om något ska poängteras.
- En lättläst text är att rekommendera. Korta meningar och korta rader och stycken som helst ska vara vänsterställda.
- Lodräta balkar till vänster om texten hjälper synskadade att fokusera blicken.
- Undvik avstavning av ord.
- Rubriker sätts i storlek efter läsavstånd. Ju närmare desto mindre text.
- Välj färg som är lätt att läsa. Kontrastverkan är viktig. En mörk text på ljus botten, dock inte bländande vit, är bäst. Matt yta fungerar bäst. Blanda inte rött och grönt, färgblinda personer har svårt att se skillnaden.
- Undvik rasterade färgplattor och stora radavstånd
- Text - och väggskyltar placeras likartat så att de är lätta att hitta
- Testa texter i full skala
- Texterna ska vara väl belysta och inte bländas eller skymmas av andra eller annat
- Lägg inte en text mot en rörig bakgrund
- Filmer bör textas och förses med förklarande skyltar för hörselskadade
- Kan utställningen upplevas med olika sinnen? Syn, hörsel, känsel, lukt?

Grundreglerna för texter kan också tillämpas på bildmaterial:

- Fotografier syns bäst och tydligast på en matt botten och om de är tillräckligt stora. Ett klart bildmotiv och tillräcklig färgurskiljning underlättar.
- Man kan förstora en del av bilden, ifall den innehåller intressanta detaljer. Ifall bilden är mycket stor kan man erbjuda en mindre version.
- Bilder behöver avstånd för att beskådas. Helst två gånger så långt som bildens diagonal.
- Bildtexter på bilder ska undvikas då det blir svårt att läsa om kontrasten inte är mycket stor.
- Kraftiga mönster och kombinationer av olika mönster försvårar den visuella gestaltningen.

Ljudmiljö:

- Bakgrundsljud i en utställning stör i synnerhet besökare med nersatt hörsel och de synskadade som rör sig delvis med hjälp av sitt hörselsinne.
- Hörselslinga är bra för den som använder hörapparat.
- Audiovisuella föreställningar bör arrangeras i sådana utrymmen där det finns tillräckligt med plats för rullstol och ev. assistent.
- Ange på en skylt t ex hur lång tid en film varar och hur dags nästa föreställning börjar.
- Texta filmen samt skriv ner det som sägs på papper. Ange även ljudeffekter i filmen som hjälper till att förstå innehållet.

Guidningar:

- Erbjud gärna alternativa guidningar: på klarspråk, på tecknad svenska, erbjud ljudförstärkande hörlurar eller syntolkning. Sök samarbete med föreningar.
- Om man inte får röra föremålen kan man använda miniatyrmodeller, kopior, fotografier eller beskriva dem verbalt.

Tips:

- Använd kommunens tillgänglighetsansvarige om sådan finns, det kostar ingenting.
- Handikappföreningar är ofta intresserade av samarbete och vet vad som fungerar.
- Man kan söka pengar från Boverket för tillgänglighetsanpassning av allmänna samlingslokaler: <https://www.boverket.se/sv/bidrag--garantier/allmanna-samlingslokaler---investeringsbidrag/>

Läsning och länkar:

- Boverket: Översikt över enkelt avhjälpna hinder i allmänna lokaler:
<https://www.boverket.se/sv/byggande/tillganglighet--bostadsutformning/tillganglighet/enkelt-avhjalpta-hinder/>
- Myndigheten för delaktighet: <https://www.mfd.se/>
- Sveriges hembygdsförbund. Om funktionsvariationer och olika slags anpassningar hembygdsföreningar kan göra: <https://www.hembygd.se/shf/page/3214>
- Riksantikvarieämbetet: Om fysisk tillgänglighet och tillgänglig kulturarvsinformation: <https://www.raa.se/kulturarv/tillgangligt-kulturarv/>
- Statens fastighetsverk: Projektet och skriften "En värdig entré":
<https://www.sfv.se/sv/om-oss/uppdrag/tillganglighet/vardigentre/>
- Hjälpmedelsinstitutet, skriften "Bygg ikapp":
<https://byggjtjanst.se/aktuellt/nyhetsrum/2015/april/bygg-ikapp-har-kommit-i-en-6e-utgava/>
- Teckenspråksportalen, handbok: <http://www.teckenspraksportalen.se/introduktion/>